

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal

E-ISSN: 2602-3792

Haziran/June, 2020/ 4 (1): ss-pp 86/103

4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Attitudes of the Teachers Working in the Qur'an Courses Designed for the Four-to-Six-Year-Old Children on the Preschool Music Education

Sadettin Volkan Kopar

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
Assist. Prof. Ankara Yıldırım Beyazıt University, Turkish Music State Conservatory
vkopar@ybu.edu.tr, Ankara-Turkey
<https://orcid.org/0000-0002-3164-447X>

Serbülend Arpa

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
Assist. Prof. Ankara Yıldırım Beyazıt University, Turkish Music State Conservatory
sarpa@ybu.edu.tr, Ankara-Turkey
<https://orcid.org/0000-0002-6370-4414>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: Mart/ March 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: Mayıs/ May 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Haziran /15 June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Yaz-Haziran / Summer-June

DOI: <https://doi.org/10.46595/jad.729712>

Cite as / Atıf: Kopar, Sadettin V.-Arpa, Serbülend. "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma". *Journal of Analytic Divinity*, 4/1 (June 2020): 86-103.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/jad> | **e-mail to:** editorjand@gmail.com

Copyright © Published by Özcan Güngör, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Islamic Studies, Ankara-Turkey. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Okul öncesi dönem, çocukların zekâ ve motor becerilerini geliştirdiği ve bunları uyum içinde kullanmaya başladığı hızlı bir gelişim dönemidir. Okul öncesi eğitim, çocukların gerek bireysel özelliklerini gerekse psikolojik gelişimlerini dikkate alarak onlara iyi bir rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Nitekim çocukların bu dönemde edindikleri beceri, düşünce ve davranışlar gelecekteki yaşamlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Artan bilişsel kapasitelerine rağmen, okul öncesi çocuklar dini kavramları ve uygulamaları anlamakta bazı zorluklar yaşamaktadırlar. Bu zorlukların aşılabilmesini sağlayacak bir takım pedagojik teknikler geliştirmek üzere son yıllarda pek çok araştırma yapılmıştır.

Bu çalışma, okul öncesi çocukların, motor becerilerini melodiler yoluyla öğrenme sürecine dahil ettikleri takdirde dini terimleri ve ifadeleri daha hızlı öğrenebilecekleri, müzik eşliğinde öğrendikleri şeyleri zihinlerinde daha kalıcı bir şekilde tutabilecekleri ve müzik sayesinde söz konusu kavramların onların maneviyat dünyası açısından daha anlamlı hale geleceği gibi bazı varsayımlardan hareket etmektedir.

Müzik eğitiminin okul öncesi çocukların duygusal, sosyal, düşünsel, dilsel ve psiko-motor gelişimi üzerindeki olumlu etkilerinin kısa bir özetini veren makale, yazarlar tarafından hazırlanıp uygulanan beşli Likert ölçeği anket verilerine göre belirtilen varsayımların ne derece geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Makale, Diyanet İşleri Başkanlığı Ankara Müftülüğüne bağlı Dört-Altı Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerden elde edilen bulguların değerlendirilmesi ile sona ermektedir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi, Öğretmen, Din, Müzik, Eğitim.

Abstract

The preschool period is a time of rapid growth when children develop intelligence and motor skills and start to use them both in harmony. Preschool education is meant to provide the best guidance for the children taking into account their individual characteristics and psychological development because the skills, thoughts, and behaviors they acquire in this period will greatly affect their future life. Despite their increasing cognitive capacity, preschool kids have difficulty understanding religious concepts and practices. That is why many pieces of research were made into the more effective pedagogical techniques in this regard over the last few decades.

This study moves from the assumption that the children would learn religious terms and phrases more quickly through melodies by involving their motor skills into the process of learning. Accompanied by music, the learned things would remain firm and permanent in their minds and make sense in a good way for their spirituality.

Having given a brief outline of the positive effects of music education on the emotional, social, intellectual, lingual, and psycho-motor development of preschool

children, the article showcases whether the preliminary assumptions proved true through a five-point Likert scale survey questionnaire prepared and carried out by the authors. The article is ending with an assessment of the findings gathered from teachers working in the Qur'an Courses opened for the four-to-six-year old children by the Office of the Mufti of Ankara (Ankara Muftulugu), which is attached to the Presidency of Religious Affairs.

Key words: Pre-School, Teacher, Religious, Music, Education.

Giriş

Okul öncesi dönem, bireyin gelecek temellerinin atıldığı, temel bilgi ve beceriler kazanarak gelişiminin oldukça hızlı olduğu bir dönemdir. Gelişim ve öğrenmenin en yoğun yaşandığı bu dönem çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimi gösterdikleri desteklenmesi gereken bir süreçtir. Gelişen dünya ve toplumlarda önemi her geçen gün daha da artan okul öncesi eğitim, çocukta kalıcı etkiler bırakması sebebiyle göz ardı edilmesi mümkün olmayan bir dönemdir. Çocukların bireysel özellikleri ve gelişim ivmelerini dikkate alarak onları en doğru alanlara yönlendirmeyi hedefleyen okul öncesi eğitim, öğretilen ve kazandırılan davranış biçimlerinin hayat boyunca devam edeceği olgusunu merkeze alan sistemli bir süreçtir. Okul öncesi dönemde, okuma-yazma bilmemeye bağlı olarak genellikle gözlem ve dinleme yöntemiyle bilgi edinme süreci söz konusu olduğundan görsel ve işitsel algılamaya bağlı eğitime önemli bir rol düşmektedir.

Müzik, okul öncesi dönem çocukları için tabii ve etkin bir oyun aracıdır. Müzik icrası ile oyun oynayan çocuklar aynı zamanda öğrenirler. Şarkı söylerken uyuma dikkat etme, bazı salınım hareketlerini beraber yapma onlar için yeni keşifleri ve farklı tecrübeleri beraberinde getirir. Bu nedenle okul öncesi çocukların eğitimleri müzikten ayrı düşünülemez. Müziğin doğru icra edilmesi çabası onları disipline eden bir nitelik olarak da düşünülebilir. Çünkü müzik icrası için belirli bir ritmik kalıba uyulması ve ortak paydalarda buluşulması gerekir. Ayrıca yaratıcı etkinliklerinin, sağladığı geniş ve uyarıcı ortam nedeniyle okul öncesi dönem çocuklarının yaşamında önemli bir yeri vardır (aktaran Yıldız - Nacakçı, 2016, 40).

Erken çocukluk dönemi eğitiminin müzik eşliğinde yapılmasının çocukların konuşmalarına, bazı kelime ve kavramları anlamasına da etkisi vardır. Müzik, çocuğun algısının açılmasına, sorun çözme yeteneğini kazanmasına, özgüven sağlayarak keşif sürecini hızlandırmasına sebep olur. Bu sürece ebeveynlerin dâhil olması, evlerinde zenginleştirilmiş mekânlar oluşturarak bir takım etkinliklere bizzat katılması gerekir (Soysal, 2012, 194).

Okul öncesi 4 yaş döneminde çocuklar hareketli kısa şarkıları kolaylıkla ezberleyip tekrar edebilirler. Belirli bir ses tonu edinmeye başlayan bu yaştaki çocuklar, ses kaynağı, süre (ritim/tempo) ve perde (frekans) sınıflandırmasını başlangıç düzeyinde yapabilirler. 5 yaş çocuğu ritme uygun şarkı söyleyebilir. Bu şarkılarla hem eğlenir hem de kelime dağarcığını genişletir. 6 yaş çocuğunda beğeni ön plana çıkar. Kendi seçtiği şarkıları

söylemeyi sever. Ritim algısı yükselir. Şarkı söylemekten zevk alır. Müzikle ilgili duygularını rahatlıkla ifade edebilir (Okumuş, 2008, 14-15).

Bireylerin müziksel yeteneklerini geliştirmek amacıyla küçük yaşlardan itibaren verilen müzik eğitiminin bilişsel gelişim ve dil gelişimi, sosyal ve duygusal gelişim, bedensel ve psiko-motor gelişim üzerindeki olumlu etkileri yapılan pek çok araştırmayla ortaya konulmuştur (Gün vd., 2016, 118).

Bireyin yetişkinlikte sahip olacağı dini ve ahlaki yapısı, okul öncesi dönemde alacağı eğitime bağlı olarak şekillenecektir (Genç, 2019, 507). İdeal dini gelişimin sağlanabilmesi için din dilinin ve dini söylemlerin okul öncesi çocukların algı seviyesi ile uyumlu olacak şekilde belirlenmesi gerekir. Burada doğru bilginin önemi ortaya çıkmaktadır. Farklı kanallardan edilmiş farklı bilgiler çocuğun duygu bütünlüğüne zarar verebilir. Din eğitiminin belli kriterler konularak yürütülmesi, eğitim programlarının bilimsel temellerden yoksun olmaması gerekir. Eğitimcilerin hem din eğitiminin temel prensiplerini hem de çocukluk dönemi gelişim özelliklerini çok iyi bilinmesi önem arz eder (Türk, 2014, 144).

Okul öncesi dönem din eğitiminde çocuğun hisleri de önemlidir. Beğenileri üzerinden pek çok bilgi aktarımı yapılabilir. Sözelimi "melek" kavramı onda iyiliği, güveni ve yardımseverliği çağrıştırabilir. Somut olaylarla soyut kavramları eşleştirmeye başlayabilir. Bu nedenle okul öncesi dönem, çocuğun tabii gelişiminin, seciye ve karakterinin oluşumunun önemli bir evresidir. Duygu ve hissiyatını içselleştirdiği, kendine özgü tutum ve tavırları, inanışları kategorize ettiği sürecinin başlangıcıdır. Bu süreçte din eğitimi doğrudan değil dolaylı olarak verilmelidir (Yağcı, 2018, 56). Dolaylı din eğitimin en yaygın aracı ise müziktir.

Çocuklarda oyun, öğrenme yöntemlerinin başında gelmektedir. Çocuklar eğlenerek öğrenme eylemini gerçekleştirdikleri gibi öğrenerek de eğlenme eylemini gerçekleştirirler. Her yeni bilgi ve keşif onları heyecanlandırır ve zevk almalarını sağlar. Bu nedenle oyun oynamayı salt eğlence olarak değerlendirmek yanlış olur. Ayrıca çocukların dil ve zihinsel gelişimlerinin üst düzeye ulaşmasıyla birlikte özellikle melodiyle söylenen ve hareketlerle eşlik edilebilen dini uygulamalarla aktivite ya da kavram ve ifadeler, kolaylıkla ve eğlenceli bir şekilde öğretilir (Tosun - Çapcıoğlu, 2015, 710).

07.04.2012 tarih ve 28257 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Diyaret İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği" ile 03.03.2000 tarih ve 23982 sayılı Resmî Gazete yayınlanan "Diyaret İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği"nin 8. maddesinin b bendinde yer alan "İlköğretimi bitirmiş olmak" şartı kaldırılmış, bu sebeple Diyarret İşleri Başkanlığı tarafından okul öncesi çocukların Kur'an Kurslarına kabul edilmelerinin önü açılmıştır. Diyarret İşleri Başkanlığınca hazırlanan 2019 Yılı Faaliyet Raporuna göre; 4-6 Yaş Grubu Din Eğitimi (2018-2019 eğitim-öğretim döneminde) **7.963** kursta; **3.728** kadrolu, **5.591** geçici olmak üzere toplam **9.319** öğretici görev yapmış, bu kurslarda **84.839** erkek çocuk, **85.674** kız çocuk olmak üzere toplam **170.513** öğrenci eğitim görmüştür (Erbaş, 2020).

Öğreticilerin bu eğitimde müziği tanımaları ve önemini bilmeleri gerekir. Ayrıca okul öncesi dönemde kullanılabilen müzik türlerini doğru yöntemlerle uygulayabilmeleri için örgün eğitim almalarına da ihtiyaç vardır. Böylece öğreticiler müzik eşliğinde yaptıkları

uygulamalarla bir taraftan çocuklara müziğin gizemli dünyasını keşfetmede yardımcı olup özel yeteneklerini ortaya çıkarmayı başarabilecekler (Öztürk, 2011, 16) diğer taraftan da din eğitimini daha etkin ve kalıcı bir şekilde gerçekleştirebileceklerdir.

Bu çalışmada, okul öncesi dönemde müzik eğitimin çocukların duygusal ve sosyal, bilişsel, dil ve psiko-motor gelişimlerine yönelik etkilerinden bahsedilecek, daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlere uygulanan ankete yönelik bulgular ve analizlere yer verilecektir.

Duygusal ve Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim; bireylerin çevreye ve kurallara uyum göstermek, duygusal ve düşünsel iletişim kurabilme yetisi kazanmak şeklinde açıklanmaktadır. Bireylerin kendisi ile uyum içerisinde olması "psikolojik uyum", çevresi ile uyum içerisinde olması da "sosyal uyumdur" (Tanaltay, 1997, 140).

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğa ruhsal, kültürel, sosyal ve zekâ gelişimi (anlayışı) bakımından bazı kavramların ve değerlerin kazandırılmasında oldukça etken bir yoldur (Şen, 2010, 338-339). Şen'e (2010) göre müzik eğitimi yoluyla çocuklara, iyi, doğru ve güzel kavratılabilir. Çocuk kendi kültür ve geleneklerini müziği ve danslarıyla tanır, milli duyguları gelişir. Diğer çocuklarla beraber mutlu yaşama alışkanlığı kazanır. Hayatı algılama ve yorumlamada etkili olur.

Müzikle eğitim yönteminin kullanılması çocukların özgüvenlerini kazanmaları ve kendilerini daha özgün ifade edebilmeleri için ortam hazırlar. Çocukların müzik etkinliklerine gurup üyesi olarak katılımı; sesini kullanma ve kontrol etme, uyum becerisini geliştirme, ortak icra ile ilgili disiplinli olmayı öğretir. Bu etkinliklere çalgı çalarak bireysel katılımı ise; enerjisini olumlu yönlendirme, kişisel doyum sağlayabilme ve ritim-melodi duygusunu geliştirme türünden kazanım sağlar (Kabataş, 2017, 196-197).

Bilişsel Gelişim

Biliş kelimesine, insanın soyut ya da somut olanı anlamlandırma sürecindeki zihinsel faaliyeti anlamı verilebilir. Fidan'a(1986, 65) göre oldukça kapsamlı bir kavram olan biliş, insan zihninin dünyayı ve çevresindeki olayları anlamaya yönelik yaptığı işlerin tümüdür. Jean Piaget, Lev Semonovich Vygotsky, Jerome Bruner ve Robert Gagne gibi gelişim kuramcıları öğrenmeyi aktif bir süreç olarak görmekte ve öğretimin bireyin aktif katılımı ile gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemektedir (Kol, 2011, 8-10).

Araştırmacılar, müzik eğitiminin bilişsel düşünme becerisini arttırdığını, bilişsel düşünme ile müzik arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu saptamışlardır (Gün vd., 2016, 119). Müzikle yapılan eğitimde de aynı durum söz konusudur. Çocuk bir taraftan yeni kelime ve kavramları öğrenirken diğer taraftan da ritme uyma, melodi icrası gibi müziğin kurallarına riayet etmek zorunda kalacak, bu da çocuğun ayrıca bir zihin faaliyeti içerisinde bulunmasını gerektirecektir. Yeni şeyleri öğrenmekten zevk alan çocuğun bu zihin faaliyeti

onun zihin gelişimine katkı sağlayacak, tekdüze ve salt bilgiye dayalı eğitime ulaşılması mümkün olmayan farklı bakış açılarını kazanmasına sebep olabilecektir.

Bu nedenle müziği zihnin gelişimine katkı sağlayan önemli bir etken olarak değerlendirebiliriz. Yeni kelime ve kavramlar müzikle yapılan eğitimde daha hızlı öğretilir. Bu kavramların soyut olması öğrenmeyi etkilemez. Müzik çalışmalarının yardımıyla, insan bedeni ve uzuvları, çevre, diğer insanlar, doğa ve doğa olayları, sosyal yaşayış kuralları, kültürel değerler ve değer yargılarını öğretmek ve kavratmak mümkün olabileceği gibi renk, sayı, biçim, zamana ve mekâna dayalı kavramların kavratılmasında da yol alınır (Başer, 2004, 8).

Müzikal öğrenmede Emile Jaques Dalcroze (1865-1950) ritim, doğaçlama ve bedensel yaklaşımın (kinestetik); Carl Orff (1895-1982) ritim, hareket ve taklit etmenin; Zoltan Kodaly (1882-1967) halk ezgilerinin, şarkı söylemenin; Shinichi Suzuki (1898-1998) taklit etmenin önemi üzerinde durur (Erdal, 2012, 56).

Dil Gelişimi

Okul öncesi dönemde öğrenilen tekerlemelerin de belirli ezgisi ve ritim yapısı vardır. Her ne kadar içinde barındırdığı ezgi geniş aralıklar içermese de bu tekerleme sayışmaların ritmik yapısı üzerinde kullanılan kelimelerin ve kurulan cümlelerin tonalite uyumu çocuğa müzik icrası hissi verir. Bu his öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi ritmik yapısı gereği çocuğun telaffuz becerisini artırır, dil gelişimine katkı sağlar.

Bu anlamda okul öncesi çocukların yabancı olduğu, telaffuzunda zorlandığı kavramların doğru bilgilerle işlenmesi, onların algı seviyesinde metinleştirilip yaşlarına uygun tarz ve kalıpta bestelenerek öğretilmesi gerekir. Müziğin, dil gelişimini hedefleyerek, bir öğretim aracı olarak kullanılmasında öğretmenin öğrenciye diksiyon yönünden doğru model olması da gerekir (Kabataş, 2017, 196).

Dil gelişiminin içine dini kavram ve ifadelerin öğrenilmesini de eklemek gerekir. İyi bir ezberleme gücüne sahip olan çocuklar vücutlarını kullanarak melodi eşliğinde bu kavram ve kalıp ifadeleri daha çabuk öğrenebilirler. Bu metotla öğrenilen yeni kelime ve dini kavramların çocukların anlam dünyasında daha net karşılık bulacağı ve kalıcı olacağı söylenebilir.

Psiko-motor ve Bedensel Gelişim

Okul öncesi müzikle eğitimde çocuğun bedensel aktiviteler sergilemesi kaçınılmazdır. Bu aktiviteler icra edilen müziğin ritmik yapısına ve ezgisine göre şekil alır. Çocuğu bedensel aktiviteye yönlendirir. Müzik eşliğinde oynanan oyunlarda da durum böyledir. Aktiviteler kas gelişimini sağlar. Çocuğun müziğe, vücut hareketleriyle tepki vermesi, müziğe uygun dans figürleri oluşturmaya çalışması, müziğe sesiyle eşlik ederek, sesini tanınması bilişsel ve psiko-motor gelişimine katkı sağlar (Ömeroğlu vd., 2003, 17-18).

Çocukların, bebeklik döneminde başlayan müziksel gelişim sürecinde, ses perdelerini alçaltıp yükselterek sesler çıkarmaları, duydukları sese doğru dönmeleri, duydukları ezgi, ninni ve şarkılarda ağlamalarını kesip dikkat göstermeleri, müzik aletlerini sallayarak, eliyle vurarak veya tellerine dokunarak ulanmaları, sesleri çıkarırken,

giderek belli bir ses tonu elde etme arayışında olmaları, bedenini kullanarak oluşturduğu seslerle ezgilere eşlik etmeleri, eşlik ederken el çırpma, elini dize vurma, parmak kullanma, ıslık çalma, ayağını yere vurma devinimleri sergilemeleri zihinsel, bedensel ve psikomotor gelişimleri açısından sesin ve müziğin önemini göstermektedir (Yıldız, 2002).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin okul öncesi dönem müzik eğitimine ilişkin görüşlerini tespit etmek ve yorumlamaktır.

Araştırmanın Modeli

4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin okul öncesi dönem müzik eğitimine ilişkin görüşleri hakkında veri toplamak amacıyla betimsel araştırma modelinden yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Müftülüklerde görev yapan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleri, örneklemini ise Ankara Müftülüğüne bağlı ilçe müftülüklerinde görev yapan 252 Kur'an Kursu öğreticisi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde, okul öncesi dönem müzik eğitimi ile ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla Kur'an Kursu öğretmenlerine yönelik beşli Likert ölçeğinde bir anket hazırlanmıştır. Anket öğretmenlere yüz yüze uygulanmış, ankete yönelik öğretmenler tarafından sorulan sorular anında yanıtlanmıştır.

4 maddesi kişisel bilgiler, 12 maddesi okul öncesi müzik eğitimine ilişkin değerlendirme sorularından oluşan anket, üniversitelerde müzik eğitimcisi olan 3 uzmanın görüşü alınarak hazırlanmış, 252 öğreticiye uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada anketlerden elde edilen verilerin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları çıkartılmış daha sonra maddelerin aritmetik ortalamaları (X) hesaplanarak, yorumlanmıştır.

Olumlu ve olumsuz maddelerin yorumlanmasında, aritmetik ortalama ve Tablo 1'deki puan aralıkları esas alınmıştır.

Tablo 1. Cevap Seçenekleri ve Puanlar

Puanlar	Cevap Seçenekleri
1.00-1.79	Hiç Katılmıyorum
1.80-2.59	Az Katılıyorum
2.60-3.39	Orta Derecede Katılıyorum
3.40-4.19	Büyük Ölçüde Katılıyorum
4.20-5.00	Tamamen Katılıyorum

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde kişisel bilgiler ile anket maddelerine verilen cevapların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları tablolarda belirtilmiş ve yorumlanmıştır.

Demografik Bilgiler

Tablo 2. Öğreticilerin Eğitim Durumu

	f	%
Lise	22	8,7
Ön Lisans	111	44,1
Lisans	114	45,2
Yüksek Lisans	5	2
Toplam	252	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %8,7'si lise, %44,1'i ön lisans, %45,2'si lisans, %2'si yüksek lisans mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bu verilere göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin çoğunlukla ön lisans ve lisans eğitim düzeyinde olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 3. Öğreticilerin Çalışma Deneyimi

	f	%
0-1 Yıl	100	39,7
1-2 Yıl	51	20,2
2-3 Yıl	38	15,1
3-4 Yıl	19	7,5
4-5 Yıl	11	4,4
5 Yıldan Fazla	33	13,1
Toplam	252	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin %39,7’si 0-1 yıl, %20,2’si 1-2 yıl, %15,1’i 2-3 yıl, %7,5’i 3-4 yıl, %4,4’ü 4-5 yıl, %13,1’i 5 yıldan fazla süredir 4-6 yaş döneminde öğretmenlik yaptığını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin çoğunlukla 0-2 yıl aralığında 4-6 yaş grubu öğrencilerle çalışma deneyimine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Müzikle Uğraşma Düzeyi

	f	%
Evet	61	24,2
Hayır	191	75,8
Toplam	252	100

Tablo 4’de görüldüğü üzere 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerinin %24,2’si daha önce müzikle uğraştığını, %75,8’i ise müzikle uğraşmadığını belirtmiştir. 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun daha önce müzikle uğraşmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 5. Öğretmenlerin Çalgı Çalma Düzeyi

	f	%
Evet	41	16,3
Hayır	211	83,7
Toplam	252	100

Tablo 5’de görüldüğü üzere 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerinin %16,3’ü çalgı çaldığını, %83,7’si çalgı çalmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çalgı çalmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 6. Çalınan Çalgı Sayısı

	f	%
Bir Çalgı	41	75,9
İki Çalgı	11	20,4
Üç Çalgı	2	3,7
Toplam	54	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki çalgı çalan öğretmenlerin %75,9’u bir çalgı çaldığını, %20,4’ü iki çalgı çaldığını, %3,7’si üç çalgı çaldığı cevabını vermişlerdir.

Tablo 7. Çalgı Türü

Çalgı	f	%
Bağlama	1	1,9
Bendir	12	22,2
Blok Flüt	6	11,1
Def	9	16,7
Erbane	1	1,9
Gitar	4	7,4
Keman	3	5,6
Melodika	1	1,9
Ney	13	24,1
Org	1	1,9
Piyano	2	3,7
Ud	1	1,9
Toplam	54	100

Tablo 7'de görüldüğü üzere 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki çalgı çalan öğretmenlerin %1,9'u bağlama, %22,2'si bendir, %11,1'i blok flüt, %16,7'si def, %1,9'u erbane, %7,4'ü gitar, %5,6'sı keman, %1,9'u melodika, %24,1'i ney, %1,9'u org, %3,7'si piyano, %1,9'u ud çaldığı cevabını vermişlerdir.

Bu veriler ışığında, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki çalgı çalan öğretmenlerin çoğunlukla Türk Din Müsikisinde de kullanılan çalgıları (bendir, ney, def, erbane) çaldıklarını söyleyebiliriz.

Ölçek Maddelerine İlişkin Sonuçlar

Tablo 8. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi Gerekli Görme Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimine gerek vardır.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	1	0,4	4,18
Az Katılıyorum	8	3,2	
Orta Derecede Katılıyorum	29	11,5	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	45	17,9	
Tamamen Katılıyorum	169	67,1	
Toplam	252	100	

Tablo 8 incelendiğinde "Okul öncesi dönemde müzik eğitimine gerek vardır" maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin, %0,4'ü hiç katılmadıklarını, %3,2'si az katıldığını, %11,5'i orta derecede katıldığını, %17,9'u büyük ölçüde katıldığını, %67,1'i tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,18 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bu verilere göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimine gerekli olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz.

Tablo 9. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi Çocukların Psiko-motor ve Bedensel Gelişimine Katkı Sağlama Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun psiko-motor ve bedensel gelişimine katkı sağlar.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	0	0	4,22
Az Katılıyorum	8	3,2	
Orta Derecede Katılıyorum	20	7,9	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	55	21,8	
Tamamen Katılıyorum	169	67,1	
Toplam	252	100	

Tablo 9 incelendiğinde, "Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun psiko-motor ve bedensel gelişimine katkı sağlar" maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin, %3,2'si az katıldığını, %7,9'u orta derecede katıldığını, %21,8'i büyük ölçüde katıldığını, %67,1'i tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,22 (tamamen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bu verilere göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitiminin çocuğun psiko-motor ve bedensel gelişimine katkı sağlandığını düşündüklerini söyleyebiliriz.

Tablo 10. Okul Öncesi Dönemde Dini Eğitimin Müzik İle Verilmesinin Faydalı Olma Düzeyi

Okul öncesi dönemde dini eğitiminin müzik ile verilmesi faydalıdır.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	8	3,2	3,90
Az Katılıyorum	13	5,2	
Orta Derecede Katılıyorum	34	13,5	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	80	31,7	
Tamamen Katılıyorum	117	46,4	
Toplam	252	100	

Tablo 10 incelendiğinde "Okul öncesi dönemde dini eğitimin müzik ile verilmesi faydalıdır" maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %3,2'si hiç katılmadığını, %5,2'si az katıldığını, %13,5'i orta derecede katıldığını, %31,7'si büyük ölçüde katıldığını, %46,4'ü tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 3,90 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde dini eğitimin müzik ile verilmesinin faydalı olduğunu düşündüklerini söylemek mümkündür.

Tablo 11. Okul Öncesi Dönemde Müzikle Dini Eğitim Verilmesi İle İlgili Kaynak Yeterliliği Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzikle dini eğitim verilmesi ile ilgili yeterli kaynak mevcut değildir.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	12	4,8	3,82
Az Katılıyorum	12	4,8	
Orta Derecede Katılıyorum	52	20,6	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	56	22,2	
Tamamen Katılıyorum	120	47,6	
Toplam	252	100	

Tablo 11 incelendiğinde "Okul öncesi dönemde müzikle dini eğitim verilmesi ile ilgili yeterli kaynak mevcut değildir" maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %4,8'i hiç katılmadığını, %4,8'ii az katıldığını, %20,6'sı orta derecede katıldığını, %22,2'si büyük ölçüde katıldığını, %47,6'sı tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 3,82 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzikle dini eğitim verilmesi ile ilgili yeterli kaynağın olmadığını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 12. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitiminin Çocuğun Bilişsel Gelişimine Katkı Sağlama Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağlar.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	4	1,6	4,10
Az Katılıyorum	5	2	
Orta Derecede Katılıyorum	26	10,3	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	73	29	
Tamamen Katılıyorum	144	57,1	
Toplam	252	100	

Tablo 12 incelendiğinde, "Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağlar" maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %1,6'sı hiç katılmadığını, %2'si az katıldığını, %10,3'ü orta derecede katıldığını, %29'u büyük ölçüde katıldığını, %57,1'i tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,10 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağladığını düşündüklerini söylemek mümkündür.

Tablo 13. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi Çocuğun Dil Gelişimine Katkı Sağlama Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun dil gelişimine katkı sağlar.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	1	0,4	4,22
Az Katılıyorum	7	2,8	
Orta Derecede Katılıyorum	14	5,6	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	64	25,4	
Tamamen Katılıyorum	166	65,9	
Toplam	252	100	

Tablo 13 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun dil gelişimine katkı sağlar” maddesine 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin %0,4’ü hiç katılmadığını, %2,8’i az katıldığını, %5,6’sı orta derecede katıldığını, %25,4’ü büyük ölçüde katıldığını, %65,9’u tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,22 (tamamen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun dil gelişimine katkı sağladığını düşündüklerini söylemek mümkündür.

Tablo 14. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi Çocuğun Duygusal ve Sosyal Gelişimine Katkı Sağlama Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağlar.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	1	0,4	4,15
Az Katılıyorum	9	3,6	
Orta Derecede Katılıyorum	21	8,3	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	66	26,2	
Tamamen Katılıyorum	155	61,5	
Toplam	252	100	

Tablo 14 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağlar” maddesine 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin %0,4’ü hiç katılmadığını, %3,6’sı az katıldığını, %8,3’ü orta derecede katıldığını, %26,2’si büyük ölçüde katıldığını, %61,5’i tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,15 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağladığını düşündüklerini söyleyebiliriz.

Tablo 15. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olma Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahibim.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	54	21,4	2,48
Az Katılıyorum	82	32,5	
Orta Derecede Katılıyorum	91	36,1	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	22	8,7	
Tamamen Katılıyorum	3	1,2	
Toplam	252	100	

Tablo 15 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde müzik eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahibim.” maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %21,4'ü hiç katılmadığını, %32,5'i az katıldığını, %36,1'i orta derecede katıldığını, %8,7'si büyük ölçüde katıldığını, %1,2'si tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 2,48 (az katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 16. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi İle İlgili Eğitim Alma İsteme Düzeyi

Okul öncesi dönem müzik eğitimi ile ilgili eğitim almak isterim.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	8	3,2	4,11
Az Katılıyorum	9	3,6	
Orta Derecede Katılıyorum	23	9,1	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	49	19,4	
Tamamen Katılıyorum	163	64,7	
Toplam	252	100	

Tablo 16 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili eğitim almak isterim” maddesine 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin %3,2'si hiç katılmadığını, %3,6'sı az katıldığını, %9,1'i orta derecede katıldığını, %19,4'ü büyük ölçüde katıldığını, %64,7'si tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 4,11 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin büyük ölçüde okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili eğitim almak istediklerini söyleyebiliriz.

Tablo 17. Okul Öncesi Dönemde Dini Eğitim Verirken Müzikten İstifade Etme Düzeyi

Okul öncesi dönemde dini eğitim verirken müzikten istifade ederim.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	13	5,2	3,65
Az Katılıyorum	27	10,7	
Orta Derecede Katılıyorum	48	19	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	68	27	
Tamamen Katılıyorum	96	38,1	
Toplam	252	100	

Tablo 17 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde dini eğitim verirken müzikten istifade ederim” maddesine 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin %5,2’si hiç katılmadığını, %10,7’si az katıldığını, %19’u orta derecede katıldığını, %27’si büyük ölçüde katıldığını, %38,1’si tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 3,65 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde dini eğitim verirken müzikten istifade ettiği söylenebilir.

Tablo 18. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi İle İlgili Kaynakları Yeterli Bulma Düzeyi

Okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli kaynak mevcut değildir.	f	%	X
Hiç Katılmıyorum	11	4,4	3,61
Az Katılıyorum	34	13,5	
Orta Derecede Katılıyorum	57	22,6	
Büyük Ölçüde Katılıyorum	49	19,4	
Tamamen Katılıyorum	101	40,1	
Toplam	252	100	

Tablo 18 incelendiğinde, “Okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli kaynak mevcut değildir” maddesine 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin %4,4’ü hiç katılmadığını, %13,5’i az katıldığını, %22,6’sı orta derecede katıldığını, %19,4’ü büyük ölçüde katıldığını, %40,1’i tamamen katıldığını belirtmişlerdir. Bu maddeye ilişkin ortalama 3,61 (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablodan çıkan sonuca göre, 4-6 yaş Kur’an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli kaynağın mevcut olmadığını düşündükleri söylenebilir.

Sonuçlar

Çalışma ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- ✓ Araştırmaya katılan 252 öğreticinin büyük çoğunluğu ön lisans ve lisans mezunu olduğu,
- ✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 4-6 yaş grubu öğrenciler ile çalışma deneyimleri en fazla 3 yıl olduğu,
- ✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük kısmı daha önce müzikle uğraşmadığı,
- ✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu herhangi bir çalgı çalmadığını, çalanların ise çoğunlukla bir çalgı çaldığı,
- ✓ Çalgı çaldığını belirten öğretmenlerin genellikle ney, bendir, gibi Türk din müziklerinde kullanılan çalgılarla uğraştıkları,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimini gerekli gördükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitiminin çocukların psiko-motor ve bedensel gelişimine katkı sağlandığını düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde dini eğitimin müzik ile verilmesinin faydalı olduğunu düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzikle dini eğitim verilmesi ile ilgili yeterli kaynağın olmadığını düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağladığını düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun dil gelişimine katkı sağladığını düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine katkı sağladığını düşündükleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili eğitim almak istedikleri,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde dini eğitim verirken müzikten istifade ettiği,
- ✓ 4-6 yaş Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin okul öncesi dönemde müzik eğitimi ile ilgili yeterli kaynağın mevcut olmadığını düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Okul öncesi dönem dinî eğitimde müziğin kullanılmasının çocuklar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, müzikle verilecek dinî eğitim konularının tespit edilmesi, bu eğitimde kullanılacak eğitici ve öğretici materyal, metot ve kaynakların belirlenmesi ve yenilerinin oluşturulması için çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca planlamalar yapılarak okul öncesi dönemde dinî eğitim veren öğretmenlere müzik eğitimi verilmesi en az bu çalışmalar kadar önemli olacaktır.

Kaynakça

- Başer, Fatma. "Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8 (2004).
<http://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11229/134063>
- Erbaş, Ali. *Diyanet İşleri Başkanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Faaliyet Raporu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 28 Şubat 2020. Diyanet İşleri Başkanlığı.
<https://stratejigelistirme.diyanet.gov.tr/Documents/2019%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- Erdal, Gülşen G. "Gelişim ve Öğrenme Kuramcılarına Göre Müzik Öğretim Yöntemlerinin Okul Öncesi Eğitimdeki Yeri". *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education* 1/4 (2012), 6.
- Fidan, N. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Gül Yayınevi, 1986.
<https://books.google.com.tr/books?id=HQdPGwAACAAJ>
- Genç, Muhammet Fatih. "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 16.
- Gün, Elmas vd. "Müzik Eğitiminin Bilişsel Gelişime Etkisi". *The Journal of Academic Social Science Studies* 9/Number: 50 (01 Ocak 2016), 117-117.
<https://doi.org/10.9761/JASSS3555>
- Kabataş, Mustafa. "Çocuğun Motor, Algısal, Sosyal, Duygusal, Bilişsel ve Dil Gelişimi Dönemlerinde Müziğin Önemi". *The Journal of International Educational Sciences* 4/11 (01 Ocak 2017), 192-202. <https://doi.org/10.16991/INESJOURNAL.1406>
- Kol, Suat. "Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-21.
- Okumuş, Melis. "Okul Öncesi Dönem 4- 6 Yaş Grubu Çocukların Müziksel Yaşantılarına Popüler Müziklerin Etkisi". Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-Z0vbSUgrhM9fXoGkRe6Q-0S5W_87aUhqBOB4YBjVTFPeSbRajfLEs-WsawDLOSp
- Ömeroğlu, E. vd. *Müziğin Okul Öncesi Eğitimde Kullanılması*. Kök Yayıncılık, 2003.
<https://books.google.com.tr/books?id=wbNbtwAACAAJ>
- Öztürk, Ayten. *Okul Öncesi Eğitimde Müzik*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2011.
- Soysal, Fikri. "Erken Çocukluk Dönemi Müzik Eğitimi". *The Journal of Academic Social Science Studies* Volume 5 Issue 3/5 (2012), 205-221. https://doi.org/10.9761/jasss_81
- Şen, Yavuz. "Okulöncesi Dönemde, Çocuğun Gelişiminde Müziğin Önemi". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (18 Şubat 2010), 337-343.
- Tanaltay, Suna. *Çocuklar Ağlamasın*. İstanbul: Tekin Yayınevi, 1997.

- Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. "Evaluation of Quran courses curriculum (4-6 age group) in the context of religious development theories". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (01 Aralık 2015), 705-720. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.038>
- Türk, Esra. "Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 14/3 (01 Ocak 2014), 143-158.
- Yağcı, Samet. "Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları: (İzmir İli Örneği)". İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, 2018. <http://acikerisim.ikc.edu.tr:8080/xmlui/handle/11469/396>
- Yıldız, Gökay. *İlköğretimde Müzik Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.
- Yıldız, Gökay - Nacakçı, Zeki. "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Müziksel Gelişim Özellikleri: Bir Literatür Derlemesi". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/16 (23 Eylül 2016), 38-45. <https://doi.org/10.20875/sb.93592>